

Zekâ Üzerine Söyleşi 1

— KARAM-41 · 25 Kasım 2014

Zekânın ne olduğu ile ilgili tartışmalar yıllardan beri sürüyor olsa da bilimsel çevreler zekâyı, kişinin zihinsel becerileri ve bilgi dağarcığını öğrenmek, öğrenilenlerden yararlanabilmek, problem çözmek ya da toplumda değer gören sonuçlara ulaşmak için kullanabilmesi olarak tanımlamaktadır.

Bu tanımlamaya göre zeki bir insan yeni çözüm yolları bulabilme yeteneğine sahip olup öğrendiğini değerlendiren, yeni durumlarda da yeni çözümler getirebilen kişi olarak ifade edilmektedir.

Bu anlamda ünlü 'Binet Zeka Ölçme Testi'ni oluşturan Alfred Binet'e göre zekâ iyi akıl yürütme, iyi hüküm verebilme ve kendi kendini aşma kapasitesidir.

Yine Alfred Binet'le birlikte Stanford-Binet- Zekâ Test'ini oluşturan Amerikan psikolog Lewis L. Terman'a göre zekâ, soyut düşünebilme yeteneğidir.

Zekâ kapasitesine etki eden etmenler çeşitli olmakla birlikte genetiğin tartışılmaz önemli bir yeri var.

Özellikle çocuk psikolojisi üzerinde uzman olan Dr. Atalay Yörükoğlu'na göre zekâ temel olarak doğa vergisi bir yetenek olup doğuştan gelmekte ve büyük ölçüde kalıtsal etkilerle belirlenmekte.

Ancak tüm bu bulgular bir yana, en az genetik kadar önemli bir faktör de çocukluk döneminde edinilen eğitim düzeyi, içinde yetiştiği çevresel koşullar ve aile ya da toplum içindeki yetiştirilme şekilleridir.

Bunun yanında kendi çabalarımız, maruz kaldığımız uyaranların zenginliği ve çeşitliliği, yetiştiğimiz aile ortamı ve ebeveynlerin genel kültür seviyesi de zekâ düzeyimizi arttırabiliyor.

Buna rağmen akıl, zekilik ve bilgilikte doğuştan gelen zekânın tek etmen olmayıp kendiliğinden de gelmediğini, bilgi dağarcığının ve kişisel çabaların etkisini yadsımak ve bunların yalnızca doğuştan gelen zekâ kapasitesine bağlamanın büyük bir yanlış olacağını hatırlatmakta fayda var .

Bu anlamda genler bir insanın IQ'sunun en çok ne kadar olabileceğine dair sadece çerçeveyi belirlemekte olup genetik alt yapımızın sınırları dışına çok da fazla çıkamayacağımızı, büyük sıçrayışlar gözlemleyemeyeceğimizi söylemekte.

Bunun yanında genel olarak zekânın %75'i ilk dört yılda oluştuğu ve 20 yaşına kadar gelişimini sürdürdüğü için çok erken dönemlerde eğitim görmek zekâ gelişimi adına büyük önem taşımakta.

Bir insan sahip olabileceği en yüksek zekâ potansiyeline erişip erişemeyeceğini ise öğrenime ne kadar erken başlayabildiği, kendi özel çabaları, çevre etmenleri ve öğrenmede göstereceği kişisel motivasyonu belirliyor.

Bilindiği gibi çocukta zekâ normal bir düzeyde seyretse bile, erken gelişim dönemlerinde yetersiz uyarana maruz kalması, gerekli eğitim ve öğretimin yetersiz verilmesi, zengin uyaran içeren ortamların sunulmayışı, ebeveynlerin ilgisinin az olması, davranış hataları nedeniyle var olan kapasitenin kullanılmayışını mümkün kılabilir.

Bireyin yaş durumuna göre çevre ve genlerin zekâsına etkisi:

IQ Üzerinde etkisi Çevre..... Genler

5 yaşında.....	%74.....	%26
7 yaşında.....	%61.....	%39
10 yaşında.....	%46.....	%54
12 yaşında.....	%36.....	%64

Zürih'deki ETA Üniversitesi'nden psikolog Elsbeth Stern'e göre, 'her birey kendini en uygun şartlarda ve optimum bir şekilde yetiştirip geliştirebilme imkanı yakalayabilseydi yetişkinlerdeki IQ düzeyindeki farklılıklar da tümüyle kalıtsal sebeplerden olacaktı!'

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, Ü. Kamile (2005). Etkili Öğrenme ve Öğretme, İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları
- AKBOY, Rengin ve Ebru _kiz. (2007). Psikolojik Danışma Rehberlikte Çağdaş Bir Anlayış, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- AKBOY, Rengin (1997). Eğitim Psikolojisi, İzmir: Bornova Can Ofset.
- BACANLI, Hasan (2000). Gelişim ve Öğrenme, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- BAŞARAN, _ Ethem (1994). Eğitim Psikolojisi: Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri, Ankara: Yargıcı Matbaası.
- BÜMEN, Nilay (2002). Okulda Çoklu Zekâ Kuramı, Ankara:Pegem Yayıncılık.
- CÜCELOĞLU, Doğan (2004). İnsan ve Davranışı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- DAĞ, Mehmet (1984). "İbn-i Sina'nın Psikolojisi", iç. İbni Sina Doğumunun 1000. Yılı Armağanı, (der. A. Sayılı), Ankara: Ankara Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 319-404.
- DEMİREL, Özcan (1999). Öğretme Sanatı: Planlamadan Değerlendirmeye, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- DEMİREL, Özcan, Alper Başbay Eğitimde Çoklu Zekâ "Kuram ve Uygulama",
- DÖNMEZER, İbrahim (2003). Gelişim ve Öğrenme, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- ERGÜN, Mustafa ve Levent Çelik (1998). "Zekâ Testlerinde Son Geli_meler ve Evde Zekâ Testi

Uygulamaları", iç. Yaşadıkça

GARDNER, Howard (2004c). Zihin Çerçevesleri: Çoklu Zekâ Kuramı, çev. Ebru Kılıç. İstanbul: Alda Basım Yayım Dağıtım.

GOLEMAN, Daniel (2003). Duygusal Zekâ - Neden IQ'dan Daha Önemlidir?, çev. Banu Seçkin Yüksel. İstanbul: Varlık

Yayınları.

GÜRÜN, O. A. (1991). Psikoloji Sözlülü, İstanbul: İnkilap Kitabevi.

KILIÇ, Mustafa (2004). "Öğrenmenin Doğası", Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi, (der. Binnur Yeşilyaprak), Ankara: PegemYayıncılık, s.141-166.

KÖKNEL, Özcan (2003). Akıl ile Düşünce Gücü, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

ÖNER, Necla (1997). Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.

SABAN, Ahmet (2005). Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitim, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

SELÇUK, Z., H. Kayılı ve L. Okut (2004). Çoklu Zekâ Uygulamaları, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

TERMAN, M. Lewis ve Mauda Merrill (1944). Zekânın Ölçülmesi, çev. M. Şerif Başoğlu. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

YAVUZ, Kudret Eren, (2001).Eğitim öğretimde Çoklu Zeka Teorisi ve Uygulamaları, Ankara: Özel Ceceli Okulları Yayınları.

YÖRÜKOĞLU, Atalay (2004). Zekâyı Belirleyen Etkenler, Çocuk Ruh Sağlığı, s. 106-108, İstanbul: Özgür Yayınları.